

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polii. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 19. oktobra 1864.

Gospodarske stvari.

Vodila za umno živinorejo.

I. Kako si more gospodar dobro in lepo živino iz domače izrediti?

Kakor vedna luč naj sveti gospodarju sledeče poglavitno vodilo pri živinoreji:

Pari najboljo in najlepšo živino z najboljo in najlepšo, in pa vsikdar enako z enako.

Tega vodila se bo pa držal, ako si izmed svoje živine ali kakošne druge domače izbere za pleme tako, ki ima tiste dobre in lepe lastnosti, katerih si želi; tudi majhnih napak naj se ogibuje kar najbolj more;

tako naj ravná stanovitno od roda do roda; plemenjenje v bližnji žlahti lepe živine ohrani najbolj to zaželjeno stanovitnost, ker živina edine krvi se najbolj vjema;

si je izbral gospodar dobro in lepo živino, in ima tedaj, tako rekoč, dobro blago, naj jo dobro redí (pa je ne pita in debelí, ker pitana živina, ki izdeluje meso in mast, mu ne more delati tudi mladih), pridno čedi in snaži in v vsem marljivo oskrbuje;

nikar naj premlade ne spušča po plemenu, ampak v pravi starosti (telico s poldrugim letom, kobilo v 4. letu), kadar se je poželenje po plemenu spet in spet in pa močno oglasilo. Če bo gospodar že na prvi majhni opominček tekel s telico k juncu, češ, da nič ne zamudi, se bo pač pozneje zlo kesal, ker premlada živina mu bo storila ne le majhno, temuč tudi slabotno živinico. Otrok še ni nikoli možaka rodil! Če pa se gospodarji bojé, da bi jim živina potem jalova ostala, ako bi ne zadostili prvemu pojanju, se pač motijo, in le govore, kar so od družih slišali in ti spet od družih, skusil pa tega nobeden ni.

Kakor premlada živina ni za pleme, tako pa tudi prestara ne, ker na unem kakor na tem koncu ni prave moči; tam je še ni, tukaj je že ni.

II. Kako pa, če domačo živino plemenimo s ptujim rodom?

Mali gospodar, ki nima priložnosti svoje domače živine s ptujim žlahnim rodom plemeniti, naj nikar ne obupa, da bi si ne mogel svojih živinčet zboljšati, čeravno jih požlahniti ne more. Imamo že tudi med domačo živino dobre, in naša skrb naj le bo, da bomo za pleme le najbolj in najbolj enako izbirali, in zvesto in stanovitno ravnali v vsem, kakor smo ravnali rekli. Če imamo slabo živino, so naši stari očetje in mi sami tega krivi, ker oni niso imeli pravega zapopadka ali trdne volje, živino svojo zboljšati in ga tudi

mi nismo imeli. Vse to pa moremo popraviti, ako ravnamo, kakor smo ravnokar rekli.

Če pa ima gospodar priložnost, svojo domačo živino po natanjčnim prevdanku poglavitnega vodila s ptujim rodom požlahniti ali če si more sam ptuj rod omisliti, s katerim bo domačo križem paril, mu povemo, da v ta namen ni treba ptuje matere, ampak le tujega očeta. S tem očetom ptujega rodú naj plemení svojo domačo izbrano živino ženskega spola neprenehoma tako dolgo, da je mladina do dobrega očetu podobna. Kdaj pa bo taka? V 1., 2., 3., 4. rodu še ne, ampak po mnogih skušnjah še le v 5. rodu.

Slavni učenik kmetijstva je to s številkami prav očitno tako-le dokazal: Zaznamvajmo, je rekel, svojo domačo kravo, ki nima nič žlahne krvi v sebi, z 0 (ničlo), žlahnega ptujega bika pa s 100 deli žlahne krvi. Ta dva se parita skupaj, tedaj bo od nju rojena telica imela od očeta pol (50 delov), od matere pa tudi pol (tudi 50 delov) krvi. Po tem takem je že na pol žlahna. Če to pariš ob svojem času spet z žlahnim ptujim bikom, bo imela od nju rojena telica 75 delov žlahne očetove krvi. Če pariš to telico spet s ptujim žlahnim bikom, bo imela 87 in pol delov nje-gove žlahne natore. Če spet to mlado pariš z žlahnim očetom, bo imela tedaj v četrtem rodu že čez 93 delov žlahne krvi — v 5. rodu bo potem popolnoma 100 delov žlahne krvi v mladino prelite.

Naj tedaj noben gospodar ne misli, da je že svojo živino do korenine zboljšal ali požlahnil, če je svojo kravo enkrat pri švicarskem biku imel, in da tele bo potem že žlahno, in če je junec, da bo za pleme že tako dober, kakor pravi, izvirni švicarski. Ni res! kakor smo ravnokar dokazali. Tak junček zná sicer bolji in lepši biti, pa stanovitna korenina še ni. Treba je še zmiraj skozi kakih 4 rodov od izvirnega švicarskega junca narejene telice pariti s pravim švicarskim juncem, da po takem stanovitnem križanju se doseže žlahni zarod. — Če ni mogel oče tega dopolniti, mora sin napredovati in dodelati, kar je oče začel. To je prava umna živinoreja.

Ker pa po križanju požlahnjena krí je vendar le mešana krí, se tedaj pozneje — po več letih — lahko zvrže spet v domačo, je tedaj treba od časa do časa ponavljati rod s ptujo žlahno živino moškega spola, da se v okom pride zveržkom.

Gospodarske skušnje.

* Stlačeno senó. Med vsemi kmetijskimi pridelki je senó najlahkeje, zato je velik kúp sená, pa vendar malo vaga. Prevažanje njegovo tedaj prizadene precej stroškov; zato za navadno ne vidimo, da bi senó dalječ po svetu na prodaj vozili. Zato pa tudi